

Contes Pere Guixà

El detectiu de l'es

Va aparèixer fa uns mesos a Publicacions de l'Abadia de Montserrat un estudi, firmat per Silvia Coll-Vinent, que analitzava fil per randa la petja de l'anglès G.K. Chesterton (1874-1936) en la cultura catalana del primer terç del segle XX: *Chesterton a Catalunya i altres estudis sobre una certa anglofilia*.

Des de la sèrie de conferències que als anys trenta va fer a Barcelona convidat pel Pen Club o el cúmul de traduccions que de seguida va rebre la seva obra, passant pel catolicisme, el franciscanisme, el distributisme, la *sympathy* o la placa d'homenatge que encara avui es pot veure al passeig marítim de Sitges, el llibre arribava a la conclusió que un dels grans recursos que circua l'obra de Chesterton era la paradoxa i que, contràriament al que es podria pensar, la recepció d'aquest recurs dialèctic entre els autors catalans va crear dissensions.

Chesterton usava la paradoxa com a idea inicial per redactar un text, en l'argumentació d'un assaig o un article d'opinió, en l'esgrima verbal dels personatges d'una narració o en la resolució de crims del seu cèlebre Pare Brown. La paradoxa és quasi sempre en tot el que va

escriure (d'aquí venia el retret d'escriptor massa filtrat per la cultura, calculat i impàvid) i no n'és excepció aquesta edició d'*El poeta i els llunàtics*, volum de vuit contes en què un pintor diletant, o més aviat un poeta, menys guillat que extravertit i mordaç i xerraire, es capbussa en la realitat per mirar-se-la fent la vertical, tal com fa en el primer relat, i de passada desemmascara criminals. I és que estem davant de contes policíacs, però molt peculiars, molt particulars, contes que es contorcen i s'entrecreuen, gairebé com episodis isolats d'una novel·la, contes en què al capdavant desputa el perfil del protagonista carismàtic: Gabriel Gale.

Gale no deixa de ser un Pare Brown o un Mr. Pond –les altres

El llibre són vuit contes policíacs, però molt peculiars i particulars

dues figures de Chesterton, les quals formen sèries de relats–, però bé que tocat per una fibra artística. El seu afany de llibertat el pot dur a obrir la gàbia d'un ocell, tal com ens diu, però la desraó s'atura quan ha d'esmicolar un aquari per exonerar els peixos. Aquesta manera d'actuar, travessada de lògica estricta, és la que representen els tipus formals i assentats als quals delatarà en els seus gestos quotidians, gestos que corren davant per davant de la vorera en què alhora s'està comentant un crim punyent.

El poeta descabdella una teoria, resol l'enigma, acusa la seva claca de fariseisme i encara té temps de vindicar l'acte sever i asocial que ha desembullat. *El crim d'en Gabriel Gale* és inoblidable perquè porta tot això a l'extrem; és també plausible, en tant que mostra el món com una xifra insoluble i recòndita, *La casa de l'indiot*, i l'últim de tots, *El sanatori de les aventures*, jugarer amb la percepció final que tenim de Gale, i captivador en el replegament i l'expansió de tot el que se'n ha dit en altres peces sobre el temperament d'aquest detectiu de l'esperit, també és fora de sèrie.

És possible una barreja de lirisme, humor, elegia i metafísica? Sí, aquests són els ingredients princi-

pals d'aquests relats. La sorpresa no és al final, no és en la resolució de la intriga, sinó en la successió harmònica d'aquestes quatre abstraccions, que flueixen amb naturalitat i, en el salt d'una a altra, ens sedueixen sobre manera.

Vaig començar a llegir aquests contes recelant de la paradoxa i pensant que en l'obra de Chesterton –com en la de Bioy Casares, de Giovanni Papini– no hi hauria ni tan sols l'intent d'amagar la idea que es vol exposar, que aquesta idea s'abatiria tothora per damunt de personatges, sentiments i accions. Però el que m'hi he trobat és un text que campa lliurement, difícil de catalogar i, hi insisteixo, amb un protagonista principal que va més enllà del poeta il·luminat, ple de raó i sardònic. Recomano Chesterton i encara més aquest llibre. *

Novel·la Pere Antoni Pons

Passions i interessos

Passa una cosa curiosa amb aquest monstre de la literatura universal que es diu Honoré de Balzac (Tours, 1799 - París, 1850). No dirigeix ni administra les intrigues argumentals amb la tensió i la destresa diabòlica de Dumas. No construeix ni planteja uns dilemes i unes peripècies emocionals tan nítids i potents com Dickens. Tampoc no és un estilista tan impecable, modern i refinat com Flaubert. I tampoc no té la penetració analítica, quirúrgica, quasi dissolvent, de Zola. Tanmateix, moltes de les seves novel·les són tan sensacionals com les millors dels autors esmentats.

Podem tornar a comprovar-ho, ara, amb la lectura d'un dels seus títols cabdals, *Esplendors i misèries de les cortesanes*, que ens arriba en una traducció de Núria Petit que

s'intueix excel·lent. Hi trobem el Balzac més torrencial i desaforat, més incontinent i ingovernable. El Balzac que no tem ser grandiloqüent, tosc, obvi, desbaratat, barroer, sentimental. El que mostra un total desinterès per l'elegància de l'estil, per les possibilitats més suaus i més hipnòtiques de la prosòdia. El que es despreocupa sense escrúpols per mobilitzar amb coherència els personatges, per exposar ordenadament les trames i per fer créixer amb intenció les escenes. I el que no té, és clar, cap mania ni una a l'hora d'interrompre la narració per descriure'ns el sistema penal de l'època, o per instruir-nos amb "un assaig filosòfic, lingüístic i literari sobre l'argot, les prostitutes i els lladres", o per alligornar-nos sobre una causa criminal gens ni mica relacionada amb el que

ens estava contant tot just feia un paràgraf. Tanmateix, *Esplendors i misèries de les cortesanes* és una novel·lassa, plena de vida, recarregada amb totes les llums i totes les ombres del París de les acaballes de la Restauració borbònica.

La segona oportunitat

Represa i complement de les que possiblement són les dues grans obres mestres de Balzac, *El pare Goriot* i *Il·lusions perdudes*, aquesta novel·la ens explica la segona oportunitat de què gaudeix el jove Lucien de Rubempré per triomfar –o sigui, per fer fortuna i adquirir prestigi social– a París. Guiat per un mentor tenebrós, l'abat Carlos Herrera –àlies *Vautrin* o *Burla-la-Mort*, de nom real Jacques Collin, un dels personatges més fascinants de la història de la li-

teratura–, l'ingenu però ambiciós Lucien es veurà embolicat en una xarxa espessa d'interessos i passions, de conspiracions i mentides, d'amors interessats i malentesos mortífers. Tot plegat és un joc en què els febles i els bons ho poden perdre tot, com la cortesana Esther, i en què només els cínic, els forts i els malvats poden sobreviure.

Una de les grans virtuts de *La comèdia humana* és la credibilitat imponent amb què transmet una idea clau. Aquesta: París és més perillós que qualsevol camp de batalla, i endinsar-s'hi comporta tant de risc com penetrar en una jungla. Tant els salons de l'alta societat com els antres dels baixos fons comparteixen esplendors i misèries, i es mouen per uns mateixos ressorts. Pur Balzac. Imperfecte, excessiu, genial. *

perit

El poeta i els llunàtics
Episodis de la vida d'en Gabriel Gale
 Autor: **G.K. Chesterton**
 Traducció: **Jordi Cussà**
 Editorial: **L'Albí**
Barcelona, 2011
 Pàgines: **206**
 Preu: **19,20 euros**

L'escriptor anglès Gilbert Keith Chesterton va néixer el 1874 i va morir el 1936

Esplendors i misèries de les cortesanes
 Autor: **Honoré de Balzac**
 Traducció: **Núria Petit**
 Editorial: **Destino**
Barcelona, 2011
 Pàgines: **560**
 Preu: **30 euros**

En aquesta novel·la trobem el Balzac més torrencial, incontinent i desafortat ARXIU

Poesia

Haixix, onades i vitamina C

Carlos Zanón

Willy Uribe (Bilbao, 1965) és un escriptoràs. Abans que *Los que hemos amado* ha publicat *Nanga* (leqtor), *Revancha* (Ámbar) i les volcàniques *Sé que mi padre decía* (El Andén) i *Cuadrante Las Planas* (Tusquets). Amb aquesta última va ser finalista del premi Tusquets de novel·la i el Silverio Cañada a Xixón del 2009. És possible que amb la seva nova entrega Uribe esclati entre el gran públic. Sinó serà la següent o l'altra o mai. De fet, tampoc importa gaire si parlem de literatura, no? El lector ha de saber que Uribe mai entrega saldos. El compromís amb la seva escriptura es desprèn de totes i cadascuna de les pàgines dels seus llibres. Pot estar molt bé, bé o regular. Però no hi ha indulgència ni fórmula sabuda en les seves històries. El pacte és tot o res. Un vol sense pilot automàtic.

1981. Hivern. Dos xavals viatgen al sud del Marroc fugint del petit món de Getxo. En busca d'onades que ells identifiquen amb llibertat i porros interminables i feliços. Són amics/enemics en una situació de dependència classista, eròtica, econòmica. Eder és un fill de papà, acostumat sempre a fer el que vol i quan ell ho vol. Sergio és pobre i ni sap qui és el seu pare. La seva mare se sent tan ofegada com ell i ha fotut el camp. A Getxo estan passant coses estranyes. Una noia se suïcida tirant-se al mar i un ionqui apareix mort a les vies del tren. En el viatge, Sergio comença a sospitar que el que busquen és alguna cosa més que grans onades per surfejar. Més que acomiadar l'adolescència a base d'onades, haixix i vitamina C, que també, Eder té altres plans. És part d'una cadena però es considera més llest del que és. Qui sospitaria que dos xavals surfistes fossin *mules* de haixix...? Però les coses, de vegades, no surten com un vol. Afortunadament per als lectors, és clar.

Uribe manté el ritme i la velocitat des de la primera a l'última frase de *Los que hemos amado*. Amb capítols curts i cinematogràfics, et fica dins del cotxe i ja no podem baixar en marxa. Talla les onades amb un estil segur. Dur, de gat esquerp i amb mala llet. Economia de mitjans, cops al fetge, ronyons i mandíbula. No tens cap possibilitat, cap diàleg: només la curiositat de sentir la història que t'explica, però sobretot la que no t'explica res. Si hi ha deutes literaris és amb els grans, mai amb els escriptors de la classe mitjana. És ansiós, ambiciós, confús a vegades i trampós. Les cartes estan ben servides i marcades. Algunes massa, a estones. Els personatges principals i secundaris, ben definits, tenen una novel·la dins del cos. Acció, caos, escenaris, fugides. A estones, l'autor sembla encomanat de la tempesta invocada i el més difícil encara ho ha de ser molt més. En especial, la segona part, abarrocada, onírica i conspirativament paranoica.

Tot i això, molt bona, boníssima inversió lectora. Ideal per a surfistes, *fumetes*, xavals, gitanos, traïdors, assassins, adolescents suïcides, amics de la infància, mares en perpètua fugida, àvies riques i lectors d'autors lleials amb la literatura en què creuen i que la transpiren pàgina a pàgina. En acabar *Los que hemos amado* he baixat a la meua llibreria favorita per buscar més haixix, onades i vitamina U. *

Los que hemos amado
 Autor: **Willy Uribe**
 Editorial: **Los libros del lince**
Barcelona, 2011
 Pàgines: **228**
 Preu: **19 euros**

